

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 23. marts 2017

Sag 159/2016

(1. afdeling)

John Hejlesen,
Inger Kristensen,
Edvind Kristensen,
Mogens Skibsted,
Gert Grube

og

Arne Heilsen

(advokat Nikolaj Nikolajsen for alle)

mod

Kirkeministeren

og

Børne- og Socialministeren

(Kammeradvokaten ved advokat Sune Fugleholm for begge)

Biintervenient til støtte for appellanterne:

Foreningen med Grundlov skal land bygges

(advokat Nikolaj Nikolajsen)

I tidligere instans er afsagt dom af Østre Landsrets 16. afdeling den 28. juni 2016.

I pådømmelsen har deltaget syv dommere: Jytte Scharling, Poul Søgaard, Vibeke Rønne, Jens Peter Christensen, Oliver Talevski, Jan Schans Christensen og Kurt Rasmussen.

Påstande

Appellanterne, John Hejlesen, Inger Kristensen, Edvind Kristensen, Mogens Skibsted, Gert Grube og Arne Heilsen, har gentaget deres påstande.

De indstævnte, Kirkeministeren og Børne- og Socialministeren, har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Der er for Højesteret fremlagt Kirkeministeriets notat af 31. oktober 2016. Heraf fremgår følgende bl.a.:

”Regulering af folkekirkens indre forhold 1849-2012 trods modstand fra biskopperne

Kirkeministeriet er blevet bedt om at belyse følgende spørgsmål:

”Er der fra regeringens og/eller folketingets side i perioden fra stadfæstelsen af junigrundloven i 1849 til den 12. juni 2012 gennemført en regulering af folkekirkens indre forhold, som ikke var ønsket af et flertal af de til enhver tid siddende biskopper i den danske folkekirke, hvad enten en sådan regulering er sket ved lov, bekendtgørelse, anordning eller kongelig resolution?”

Der er flere eksempler på, at der er gennemført regulering af nogle af folkekirkens indre forhold, selv om et flertal af biskopperne eller andre markante kredse i folkekirken var imod det.

I det følgende beskrives først to forhold, hvor både et flertal af biskopperne og mange af folkekirkens øvrige gejstlige erklærede sig imod lovgivningen. Det drejer sig om:

- Lov af 15. maj 1868 om valgmenigheder og
- Lov nr. 173 af 4. juni 1947, der gav kvinder adgang til at blive præster i folkekirken.

Dernæst beskrives mere kortfattet reguleringen af kirkelig vielse af fraskilte, som er gennemført på trods af markante protester fra andre kredse i folkekirken end biskopperne.

Endelig omtales autorisation af ny højmesseordning i 1992. Biskopperne var delte i opfattelsen af, hvilken ordlyd der skulle anvendes i Fadervor, nadverritualet og den aronitiske velsignelse og bad derfor i første omgang kirkeministeren om at træffe beslutningen. Det afviste ministeren, og biskopperne nåede derefter selv frem til et kompromis.
...”

Anbringender

Appellanterne har supplerende anført, at lov nr. 532 af 12. juni 2012 (Ægteskab mellem to personer af samme køn) og kongelig resolution af 12. juni 2012 om autorisation af et vielsesritual for to personer af samme køn er i strid med en retssædvane på grundlovsniveau, der forhindrer kirkeministeren og Folketinget i at regulere folkekirkens indre forhold. Kirkeministeriets notat af 31. oktober 2016 indeholder ingen eksempler på, at regeringsmagten har foretaget ændringer eller reguleringer i folkekirkens indre forhold, hvor en eller flere biskopper

har givet udtryk for, at der var tale om en ændring af den lutherske kirkes bekendelsesgrundlag.

Der er sket et uproportionalt og unødvendigt indgreb i folkekirkens indre forhold, og der er dermed sket en individuel krænkelse af hver enkelt af appellanterne, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 sammenholdt med artikel 11.

De indstævnte har supplerende anført, at der ikke er dannet en retssædvane med grundlovsrang, som forhindrer Folketinget eller kirkeministeren i at regulere folkekirkens indre forhold uden biskoppernes deltagelse, endsigesamtykke, idet betingelserne for dannelse af en sådan retssædvane ikke er opfyldt. En regel, hvorefter ændringer vedrørende folkekirkens indre anliggender ikke kan gennemføres uden biskoppernes deltagelse, blev forkastet ved grundlovsforslaget af 1939 ved folkeafstemningen den 23. maj 1939.

Supplerende retsgrundlag

Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (lovbekendtgørelse nr. 1818 af 23. december 2015 om ægteskabs indgåelse og opløsning) indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

”§ 15. Ægteskab indgås ved kirkelig eller borgerlig vielse.

Stk. 2. Ægtefæller kan få et ægteskab, som er indgået ved borgerlig vielse, kirkeligt vel-signet af en præst i folkekirken. Regler herom fastsættes af kirkeministeren.

§ 16. Kirkelig vielse kan finde sted:

1) inden for folkekirken, når en af parterne hører til denne,

...

§ 17. Kirkelig vielse inden for folkekirken foretages af dennes præster. Kirkeministeren fastsætter regler om, hvilke præster i folkekirken, der kan foretage vielser, og i hvilke tilfælde de har pligt hertil.

...”

Højesterets begrundelse og resultat

Ægteskabsloven, som hidtil kun havde omfattet ægteskab mellem to personer af forskelligt køn, blev ved lov nr. 532 af 12. juni 2012 ændret således, at loven også finder anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn. Denne udvidelse af lovens ægteskabsbegreb gav

anledning til, at kirkeministeren, efter at have indhentet kongelig resolution af 12. juni 2012, udstedte bekendtgørelse nr. 544 af 13. juni 2012 om autorisation af ritualer for vielse (bryllup) af to af samme køn og kirkelig velsignelse af borgerligt indgået ægteskab mellem to af samme køn.

Spørgsmålet i sagen er, om den kongelige resolution af 12. juni 2012 og lov nr. 532 af 12. juni 2012, for så vidt angår den i loven iboende bemyndigelse til, at præster i den danske folkekirke kan indstifte ægteskab for to personer af samme køn, er ugyldige som følge af grundlovens §§ 4, 66 og 67, en forfatningsretlig sædvane eller Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 sammenholdt med artikel 11.

Det fremgår af grundlovens § 4, at ”Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke”. Folkekirken hviler således på et evangelisk-luthersk bekendelsesgrundlag.

Kompetencen til at regulere folkekirkens forhold tilkommer lovgivningsmagten og regeringen, der har et betydeligt skøn med hensyn til, hvilke grænser det evangelisk-lutherske bekendelsesgrundlag sætter for en sådan regulering.

Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte lovgivningsmagtens og regeringens vurdering af, at den gennemførte ordning, der giver mulighed for indgåelse af ægteskab mellem to personer af samme køn ved en præst i den danske folkekirke, ligger inden for det evangelisk-lutherske bekendelsesgrundlag og dermed inden for rammerne af grundlovens § 4. Det bemærkes herved, at Ministeriet for Ligestilling og Kirke indhentede et notat fra Københavns biskop, der fandt, at ordningen med mulighed for indgåelse af ægteskab mellem to personer af samme køn ved en præst ikke var i strid med folkekirkens bekendelsesgrundlag.

Lovgivningsmagten og regeringen har ikke pligt til forud for regulering af folkekirkens forhold at høre nogen kirkelig instans. Uanset dette skete der forud for den gennemførte ordning bl.a. inddragelse af landets biskopper.

Grundlovens § 66 bestemmer, at folkekirkens forfatning ordnes ved lov. Bestemmelsen har stået indholdsmæssigt uændret siden grundloven af 1849. Der er ikke gennemført en sådan forfatning, og i praksis er folkekirkens organisatoriske og personalemæssige forhold mv. ble-

vet reguleret ved forskellig lovgivning. Der følger ikke af grundlovens § 66 nogen begrænsning i lovgivningsmagtens kompetence, og der er ikke grundlag for at antage, at der skulle foreligge en retssædvane, som begrænser lovgivningsmagtens og regeringens kompetence til at regulere dele af folkekirken forhold.

Som anført af landsretten er appellanterne ikke ved vedtagelsen af den omtvistede lovændring eller udstedelsen af den kongelige resolution afskåret fra at udøve deres religion, herunder uden for folkekirken, og der er allerede derfor ikke sket et indgreb i appellanternes tros- og religionsfrihed i strid med grundlovens § 67.

Den omtvistede lovændring og udstedelsen af den kongelige resolution forhindrer ikke appellanterne i at tro og tænke frit. Lovændringen mv. er besluttet af lovgivningsmagten og kirkeministeren, som det tilkommer at regulere folkekirken forhold inden for rammerne af det evangelisk-lutherske bekendelsesgrundlag, og har i øvrigt til formål at sidestille homoseksuelle med heteroseksuelle også med hensyn til indgåelse af ægteskab. Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at antage, at lovændringen og udstedelsen af den kongelige resolution er i strid med artikel 9 sammenholdt med artikel 11 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Højesteret stadfæster herefter dommen.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal John Hejlesen, Inger Kristensen, Edvind Kristensen, Mogens Skibsted, Gert Grube og Arne Heilsen solidarisk betale i alt 100.000 kr. til Kirkeministeren og Børne- og Socialministeren.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.